

Mga Klase ug Kasagarang Pagkaon sa Hayop

1. Roughages. Kini nga pagkaon pariho nga kakoha-an ug daghang fiber or digestible materials sama sa (legumes, ipil-ipil, napier ug uban pa).
2. Concentrates. Kini nga pagkaon magkapariho nga taas ang digestibility sama sa (rice bran, corn bran, bone meal, molasses ug uban pa).
3. Feed additives; kini mao ang chemical compounds isagol sa pagkaon sa hayop apan ayaw kini himoa sa mga hayop (natural antibacterial/antimicrobial lamang).
4. Mineral supplements; ang matabang sa mineral elements ngadto sa kanding ug carnero mao ang kalig-on ug kahimsog sa ilang panglawas.
5. Vitamins supplements; ang dietary vitamin nga gikinahanglan sa hayop sayon makuha kay nagakaon man sila ug natural nga pagkaon nga ana-a ang eleminto sa (ffj,fpj,ohn,labs,imo ug uban pa).

Mga Lokal nga Sagol Pagkaon sa Hayop

1. **Corn.** Kini ang pinaka-iladong grains pagkaon sa hayop nga taas ang digestible nutrients, ubos ang fiber ug taas ang tambok.
2. **Corn bran.** Kabahin kini sa ginaling nga mais nga naglangkob sa dogmok ug tahop puno kini ug protein.
3. **Rice bran.** Gitawag ug tiki-tiki maayo ang kalidad niini, ang pino nga rice bran daghan ug makuhang tambok ang first class nga rice bran naglangkob ug 11% nga crude protein.
4. **Sorghum.** Kini susama sa mais apan ubos lamang ang tambok.
5. **Copra meal.** Kini biya sa coconut meat human makuha ang lana.
6. **Soybean oil meal.** Kini kabahin sa produkto human makuha ang soybean oil paingon na kini sa hayop naglangkob ug 44% ang crude protein makuha niini ug enerhiya.
7. **Mungo.** Kini nga ligumbre pagkaon sa tawo puedi usab kini sa hayop tungod sa oil meal.
8. **Molasses.** Kini alang sa tanang carbohydrates nga adunay 3% lamang ang crude protein.
9. **Ipil-ipil.** Ang dahon niini adunay 21% crude protein.

Pastuhan ug Tanum nga Kumpay para sa Hayop

1. Grasses (sagbot)
2. Star grass (6.05% crude protein o CP)
3. Napier grass (1.57% crude protein)
4. Para grass (3.00% crude protein)
5. Etc.

Ligumbre

1. Ipil-ipil (8.0% crude protein)
2. Calliandra (9.42% crude protein)
3. Kakawate (6.5% crude protein)
4. Kadios (5.37% crude protein)
5. Flemingia (6.0% crude protein)
6. Sesbania (5.65% crude protein)
7. Uban pang sagbot sa palibot

Mga Sagol Paghimo ug Organikong Pagkaon sa Hayop

Component	Source	Percent	Weight
Protein	Fish (whole internal organ, gills, shells, Soybeans, Mungbean, Madre de agua (dried or fresh))	22	2.2 kgs.
Lipids/Fats	Coconut meat, Vegetable oil, fish oil	8	0.8 kgs.
Carbohydrates	Rice bran, corn bran, cassava, banana, camote fibers	65	6.5 kgs.
Vitamins	FFJ, FPJ, OHN, LABS, etc.	2	0.2 kgs.
Minerals	Salt, Carbonized rice hull, charcoal, dried soil, etc.	3	0.3 kgs.
	Total	100	100 kgs.

PRODUCED BY:

REGIONAL AGRICULTURE AND FISHERIES
INFORMATION SECTION (RAFIS)

FOR THE ORGANIC AGRICULTURE PROGRAM
DEPARTMENT OF AGRICULTURE REGIONAL FIELD OFFICE XI
F. BANGOY ST., AGDAO, DAVAO CITY

- AGRI INFO DAVAO
- AGRI_INFO_DAVAO
- DARAFIS11@GMAIL.COM
- (082) 226 3625
- DAVAO.DA.GOV.PH

- Technical Editor: Janice May Seraspe
- Editors: Elizabeth C. Torio, Reicza Gene O. Langahin
- Translator: Antonio S. Arquio Jr.
- Layout Design: Reicza Gene O. Langahin
- Photos: Getty Images

Gihubad ngadto sa Cebuano gikan sa 'How to Raise Organic Small Ruminants (Goat and Sheep) for Food and Profit' sa Agricultural Training Institute - Cordillera Administrative Region.

DEPARTMENT OF AGRICULTURE
ORGANIC AGRICULTURE PROGRAM
Regional Field Office XI

UNSAON PAGPADAKO UG ORGANIKONG GAGMAY NA HAYOP PARA SA PAGKAON UG GINANSYA

Pasiuna

Sa Pilipinas adunay duha ka iladong gagmayng hayop (small ruminants) mao kini ang kanding ug carnero, ang pulong ruminants nagikan kini sa latino "ruminare" ang boot ipasabot niini hayop nga nagakisapkasap matag karon ug unya, hayop nga naga-ipon ug nutrihina gikan sa tanum o sagbot pina-agi sa pag tan-og niini sulod sa ilang tiyan una paman kini hilison sa baktery.

Kaliwat sa Kanding

1. Anglo nubians = 70-90 kgs (1-2 ka litro gatas matag adlaw)
2. Boer = 80-90 kgs (1.5-2 ka litro gatas matag adlaw)
3. Saanen = 60-70 kgs (1.8 ka litro gatas matag adlaw)
4. Toggenburg = 50-60 kgs (1.5 ka litro gatas matag adlaw)
5. Alpine = 50-60 kgs (1.5 ka litro gatas matag adlaw)
6. Philippine goat or common goat = 20-30 kgs (Ang gatas tama ra sa iyang anak)
7. Dadiangas goat = 40-50 kgs (1 ka litro gatas matag adlaw)

Kaliwat sa Carnero

1. Meat Sheep Breeds (Cheviot, Dorset, Hampshire, Montadale, etc.)
2. Long Wool Sheep Breeds (Border Leicester, Coopworth, Cotswold, Lincoln, etc.)
3. Fine Wool Sheep Breeds (American Cormo, Booroola Merino, Deboulet, Delaine-Merino, etc.)
4. Dual Purpose Breeds (Miniature Brecknock, Columbia, Corriedale, Panama, etc.)
5. Hair Sheep Breeds (American Blackbelly, Barbados Blackbelly, California Red, Dorper, etc.)
6. Minor Sheep Breeds (Black Welsh Mountain, Blueface Leicester, California Variegated Mutant, Icelandic, etc.)

Bintaha sa pag Buhi ug Kanding

1. Ang buhi ug kanding nagkinahanglan ug gamay lang nga kapital krden ug sa uma.
2. Paspas ang pagdaghan sa kanding kumpara sa carabao ug baka tungod kay pag-edad niini ug lima ka tuig naka-anak na kini ug dili mo-ubos sa lima ka book.
3. Hinoon gagmay lang ang kanding kumpara sa carabao ug baka busa gamay lang ang gatas nga makuha niini ana-a lamang sa lima ka litro matag adlaw kong kini pure breed nga kanding, apan ang karni niini halos kumplito sa nutrihina.
4. Ang kanding mas gamay lang ang gikinahanglang pagkaon kumpara sa carabao ug baka, ang pagkaon sa napulo ka native nga kanding katumbas na sa pagkaon sa usa lamang ka baka ug ang pagkaon sa 6-7 ka pure breed nga gatasang kanding katumbas na sa usa lamang ka gatasang baka.
5. Tungod ang kanding kasagaran bootan o ma-amohon busa puedi kining buhion ni bisan kinsa bata man o babae, apan ang carabao ug baka dagko ug kusgan dili kini mahimo sa bata o sa mga babae.
6. Ang kanding mahigala-on ug ma-alam.
7. Ang kanding limpiyo nga hayop dili mupuyo sa hugaw ug lapok nga lugar, dili mukaon ug lata o pan-os nga pagkaon.
8. Ang kanding mubuhi bisan asa tungod kay puedi kining itogway kilid sa uma, utlanan sa yuta, kilid sa kalsada, ikulong ilalum sa prutasan nga maoy mo sabsab sa mga sagbot apan mas maayo kong ang kanding mabutang sa bakanting lugar.
9. Ang kanding makatabang kong mabutang ilalum sa prutasan o kalobihan kay mao kini ang mokontrola o mosabsab sa mga sagbot.
10. Ang tae o biya sa kanding mapahimuslan sa fishpond, sa garden ug sa uma.
11. Ang kanding makatabang sa mag-uuma sa panahon nga dili maayo ang ilang kita sa pananum.
12. Ang gatasang kanding makahatag ug igong gidaghanong gatas sa pamilya sa tamang presyo.

Bintaha sa pag Buhi ug Carnero

1. Daghan ug binipisyo o kagamitan nga makuha gikan sa carnero sama sa; karne, wool, panit, tae, gatas ug uban pa.

2. Ang prodaksiyon sa wool, karne ug tae sa carnero makahatag ug dugang kita sa mag-uuma matag tuig.
3. Samtang ang duha ka nailang produkto sa carnero mao ang wool ug karne adunay managlahing prodaksiyon ug kagamitan dili usab mabintahaan ang presyo sa ubang produkto.
4. Ang crop of lambs mabaligya na sulod sa 5-6 ka bulan pataas ang edad sa carnero (preferably before one year) ani nga panahon hinay-hinay nga makabalik ang kapital sa mag-uuma.
5. Ang maayong pagbuhi sa mga gagmayng hayop (small ruminants) mao ang pagamit sa sparse vegetation diha sa uga nga lugar pina-agi sa rangeland management o pagmogna ug pastuhan (reseeded).
6. Dili sama sa kanding; ang carnero modaot o mokaon sa bisan unsa nga tanum nga prutas o kahoy.
7. Maayong sagupon ang arid ug semi-arid tropics alang sa carnero nga adunay marginal ug sub-marginal lands nga dili maayo ang tanum tungod sa sobrang tubig ug minus ang pagkaon (esp. Protein).
8. Samtang ang carnero mokaon ug klasi-klasing tanum kumpara sa ubang hayop walay nadasig nga mobuhi niini mao nga wala kini mokita, apan dako ug matabang ang carnero pagpalambo ug paglimpiyo sa uma (i.e. excellent weed destroyer).
9. Ang tae sa carnero maayo nga abono busa mas maayo nga diha sila ibutang sa mga lugar nga minus na ang kalidad sa yuta aron ma-abonohan sa ilang tae ug molabong ang mga tanum.

Batasan sa Carnero

1. Ang carnero adunay maayong panghuna-huna, busa kini nga hayop maayo ibutang sa rancho kay dili mag-away ug magkuyog kanonay dili magkatag, busa dili maayo nga buhian lamang kini kay lisod protiktahan sa mga kalaban ug kawatan.
2. Ang carnero adunay abilidad nga molahotay bisan sa ting init.
3. Ang carnero adunay abilidad nga mo produce ug prime carcasses on roughage alone busa maayo kining ibutang sa mga lugar nga dili na mokita ang tanum.
4. Ang plastada sa iyang ngabil lahi ra sa ubang hayop, tungod kay iyang mapunit ang mga liso sa tanum nga mahulog sa yuta panahon sa ani, busa dili masayang ang mausik kay makaon man sa carnero.
5. Molahotay sa bisan unsa ang panahon ug sa ectoparasites (external-ticks, lice, etc) ug uban pang sakit.
6. Adunay talagsaon nga balahibo mutubo nga sama sa lanot apan adunay bintilasyon mao kini ang mo-protikta kanila batok sa init sa adlaw ug pagka samad.

7. Ang carnero adunay kana-iya nga mopakalma sa ugat sa ilang nawong, tiil ug dalonggan aron dili sila mobati ug kainit.
8. Ang iyang panghuna-huna nagakalantip samtang nagtubo, makasugakod kini pag lakaw ug layo sobra pa sa tawo, apan dili kini kaila o kabalo kong unsay porma o dagway sa tawo.
9. Ang carnero wala nagakinahanglan ug magasto nga payag.
10. Gamay lang ang atong hago sa carnero kompara sa ubang hayop.

Gusto ug Kina-iya sa Gagmayng Hayop para sa Organikong Produkto

1. Maayo ang ngipon
2. Maayo ang mga tiil
3. Nindot ug hamis ang balahibo
4. Maayo o normal ang ilang reproductive parts

Pama-agi sa Pag Buhi ug Gagmayng Hayop

1. Pasabsabon
2. Kulongon ug kompayan
3. Ibutang sa uma pina-agi sa (salt) sloping agricultural land technology

Mga Nutrihina nga Gikinahanglan sa Gagmayng Hayop

1. **Energy.** Kadaghanan sa enerhiya nga gikinahanglan makuha gikan sa carbohydrates ug fats nga gikan sa sagbot ug liso.
2. **Protein.** Kini nga nutrihina gikinahanglan sa panahon nga nagtubo, nagbag-o sa ilang tisyu, padaghan sa gatas ug pagpahimsog sa anak samtang anaa pa sa tiyan.
3. **Minerals.** Panginahanglan kini samtang nagtubo ug nagpadaghan, kasagaran calcium ug phosphorus pangpaligon sa mga bukog.
4. **Vitamins.** Kini nga nutrihina makuha gikan sa pagkaon bisan gamay lamang apan panginahanglan kini aron mabuhi.
5. **Water.** Ang lawas sa hayop nanginahanglan ug 56-70% tubig, makatabang kini pagpahilis sa mga gikaon nga sagbot ug liso nga nabo-ot sulod sa ilang tungol.